

Pasningsvejledning

Buskhalemus

Buskhalemus (*Sekeetamys calurus*) tilhører gruppen af ørkenrotter, som alle er tilpasset et tørt klima. Kun denne art findes i slægten *Sekeetamys*. Foto: Klaus Rudloff

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Sekeetamys calurus
Buskhalemus (Bushy-tailed Jird)

Buskhalemus er gnavere (Rodentia) tilhørende familien Ægte mus (Muridae) og underfamilien Ørkenrotter (Gerbillinae).

Familien er den mest artsrige inden for alle pattedyr med over 700 arter af Ægte mus, hvoraf ørkenrotterne, som alle er tilpasset et tørt miljø i Afrika og/eller Asien, udgør godt 100 arter. Buskhalemus er den eneste art i slægten *Sekeetamys*.

2 Fuldvoksen størrelse

Buskhalemus er 10-13 cm i længden plus en hale i tilsvarende længde. Vægten er normalt 75-100 g. Kønnene er nogenlunde lige store, hannen dog ofte en smule

Sværhedsgrad:
Mellem

Kort om dyret

- 10-13 cm (uden hale), ca. 75-100 g
- 4-5 år gammel
- Normalt skumrings-/nataktiv, men kan også være aktiv om dagen
- Terrarium min. 80 x 50 cm og 70 cm højt med gode skjul og klatremuligheder
- Dvale kan forekomme
- Gnavemateriale, chinchillasand til sandbadning
- Klatrer og springer godt
- Kan ved tålmodig træning blive relativt tam
- Æder hvirvelløse dyr og lidt plantemateriale; tåler ikke meget vandholdige emner
- Lever i grupper; skal altid holdes min. 2 sammen
- Drægtig i ca. 3 uger og føder typisk 3-4 unger
- **Bemærk:** Hold aldrig i halen, da huden kan brække af

Udbredelse og levesteder

Buskhalemusen lever i det nordøstlige Afrika og Mellemøsten i meget klipperige ørkenområder.

Buskhalemus er naturligt sjældne i naturen, men anses ikke som truede (IUCN: Least concern).

kraftigere. Hos hunnen er afstanden mellem køns- og endetarmsåbningen mindre end hos hannen, kun hunnen har mælkekirtler på bugen (typisk kun synlige hos ældre hunner), mens der hos voksne hanner kan ses en bule (pungen) under haleroden.

Øverst er pelsen gullig/brunlig, eventuelt med mørke stænk, mens undersiden, ben og fødder er hvidlige. Halen er, som artsnavnet antyder, busket, specielt hos hannen, og spidsen og evt. basen ses ofte at være hvid, mens resten er mørkere.

Benene, især bagerst, er relativt lange, så dyrene hurtigt kan undvige fjender. Grundet de lange ben ses bevægelse ofte at være springende. På maven findes duftkirtler, som bl.a. bruges til territorieafmærkning. Buskhalemusens knurhår er specielt lange og bruges til orientering og til at sanse omgivelserne med.

Buskhalemus har en lang, busket hale, der bruges som balanceorgan, når dyret klatrer. Bagbenene er relativt lange, hvorfor de ofte bevæger sig på en springende måde. Foto: Aviad Bar

3 Forventet levealder

Buskhalemus bliver typisk 4-5 år i fangenskab. Hanner har tilsyneladende tendens til at blive ældst.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Buskhalemus er normalt skumrings- og nataktive, men kan dog ofte ses at være vågne i løbet af dagen. Buskhalemusen lever naturligt i et meget klipperigt miljø og bruger revner og sprækker mellem klipper og sten som skjul. De ses at leve i grupper og skal derfor holdes mindst to sammen.

Ørkenrotter, heriblandt buskhalemus, kan hurtigt og let gnave sig igennem bløde materialer (f.eks. træ og plastik). Derfor holdes de bedst i et terrarium med loft af trådned, så ventilering sikres, og med 2-3 afskærmede sider, så visse områder er mere beskyttede. Anlægget skal være min. 80 x 50 x 70 cm (l x b x h) for to individer, men meget gerne større. Grundarealet øges med ca. 10-20 % per ekstra individ. Flere terrarier kan evt. bygges sammen via rør i endevæggene, så arealet øges.

Buskhalemus er rigtig gode klatrere, kan springe langt og har desuden brug for masser af skjul, hvor de kan føle sig beskyttede. Derfor skal anlægget indrettes godt i højden med masser af klatremuligheder, samt masser af skjul i form af sten, klipper, grene, rødder, rør, krukke, trækasser o.l. En sovekasse, hø til foring samt gnavemateriale skal altid være tilgængeligt.

Bundlaget skal bestå af materialer, der ikke støver meget, f.eks. træflis, spåner, muldjord, sand o.l. (aldrig almindeligt savsmuld).

Undgå støj, røg og træk samt inventar af plastik, da dyrene ved gnavning kan risikere at indtage det. Anlægget skal belyses i en naturlig døgnrytme (f.eks. ved naturligt dagslys).

Ørkenrotter er fysiologisk tilpasset et tørt klima og har derfor et lavt væskebehov og en evne til at udnytte væsken maksimalt. Derfor urinerer de relativt lidt, hvorfor anlægget generelt ikke lugter meget i forhold til andre gnavere. På trods af et lavt væskeindtag skal der altid være frisk vand tilgængeligt (f.eks. i en flaske). Vandet skal udskiftes mindst hver 2. dag, og beholderen skal rengøres grundigt. Foderrester og synlige ekskrementer fjernes dagligt, og bundlaget udskiftes, og anlægget rengøres ugentligt. Frisk hø til foring af reden skal gives et par gange ugentligt. Sæt lidt af redematerialet tilbage efter grundig rengøring, så noget af dyrenes dufte bevares, og stress herved mindskes.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Buskhalemus trives fint ved stuetemperatur.

Menneske & dyr

Buskhalemusen er relativt ny som familiedyr.

Den bruges også til en vis grad som forsøgsdyr.

Dvale forekommer tilsyneladende hos vilde individer i perioder med lav fødetilgængelighed.

Pelsen skal jævnligt renses for skidt og fedt via et sandbad, så den isolerende evne vedligeholdes. En tung skål med høje sider og et par centimeter chinchillasand skal gives mindst et par gange ugentligt, men gerne oftere.

6 Stimulering og behov for motion

Forskellige udfordrende foderbeholdere bør bruges til den daglige fodring, og insekter bør gemmes, så dyrene aktiveres og stimuleres med at lede efter og få fat i føden.

Pelsbidning kan være resultat af stress og/eller manglende stimuli. Buskhalemus skal derfor have både ro og masser at beskæftige sig med (skjul, klatring, fødesøgning, legetøj). Artsfæller er en miljøberigelse i sig selv, og buskhalemus må som udgangspunkt aldrig holdes alene.

Ørkenrotter, heriblandt buskhalemus, er generelt fredelige og medgørlige dyr, men de kan blive aggressive, hvis de stresses, forskrækkes, provokeres og ikke kan undslippe. Nogle ørkenrotter ses i stressede situationer (bl.a. ved pust i hovedet) at reagere med epileptiske anfald.

Buskhalemus kan med lidt tålmodighed trænes til at blive relativt tamme og trygge ved håndtering, men træningen er typisk lidt mere krævende end hos andre gnavere, og de vil normalt ikke blive helt så tamme som f.eks. mus, rotter og marsvin. Start med gradvist at vænne dem til din duft. Håndter altid buskhalemus stille og roligt, og løft dem med hul hånd, aldrig i halen, da huden her kan risikere at falde af og halen herved forkortes. Der kan dog, hvis helt nødvendigt, kortvarigt holdes helt inde ved haleroden, mens der støttes under dyret. Tamme buskhalemus vil ofte selv hoppe op i hånden. Pas på ikke at tabe dem, eller at de ved forskrækkelse pludseligt springer ned, da de kan risikere at brække lemmer og ryggen. Træning kan være en stimulerende aktivitet for dyrene og er desuden en fordel for begge parter, når dyret skal indfanges og håndteres.

Buskhalemus ses i naturen at have et aktivitetsområde på op til 10 ha. De er tilpasset et klipperigt miljø og er derfor meget adrætte. Grundet dette relativt store behov for motion er det vigtigt, at anlægget udnyttes godt i højden, så der er masser af bevægelses- og klatremuligheder. Et løbehjul (med fast bund) kan bruges som supplement til et rummeligt anlæg, men det må aldrig være erstatning herfor. Tamme individer kan også, under opsyn, motionere uden for buret. Vær sikker på de ikke har adgang til huller og sprækker, hvor de kan undslippe eller fastklemmes, og ej heller til giftige planter og ledninger, som de kan finde på at gnave i.

7 Fodring

Buskhalemus spiser primært insekter og andre hvirvelløse dyr, suppleret med diverse plantemateriale.

En proteinrig frøblanding bør gives sammen med en daglig portion af insekter (melorme, græshopper, fårekylinger, natsværmere o.l.), suppleret med lidt grønt (dog ikke rå bønner/kartofler, da det kan være giftigt for dem). Frisk hør skal desuden være en naturlig del af deres daglige foder. Kogt æg kan gives i ny og næ. Proteinrige emner som kogt æg og melorme er især vigtigt for drægtige og diegivende hunner.

Rosiner, solsikkefrø, jordnødder og andre sukker- og fedtholdige emner bør kun gives som godbid i meget små mængder, da dyrene ellers let bliver overvægtige.

Usprøjtede grene (undgå nåletræer), gerne med skud, bør altid være tilgængeligt som gnavemateriale sammen med en mineral-/salt- og kalksten. Vitamintilskud til gnavere gives bedst i pulverform til at strø over foderet. Frisk vand skal altid være tilgængeligt.

Ikke gode kæledyr

Buskhalemus er meget livlige og aktive dyr, og man vil ikke kunne sidde og kæle med dem i længere tid ad gangen.

Undgå meget vandholdige emner

Buskhalemus er naturligt tilpasset et tørt miljø og dermed også en tør føde.

Undgå derfor at fodre med grønt og frugt med højt vandindhold (f.eks. spinat, salat, agurk, saftige frugter), da buskhalemus vil få fordøjelsesproblemer.

Buskhalemus ses ofte at lave forråd af overskydende føde, så sørg for jævnlige at tjekke eventuelle kamre for letfordærligt foder.

8 Sociale behov

Der vides generelt lidt om buskhalemus' naturlige sociale organisering, men de kan findes i grupper. I fangenskab er de relativt sociale, hvorfor de bør holdes mindst to sammen, i ynglepar eller par/grupper af samme køn. Individuer, der er vokset op sammen, vil typisk være lettest at holde sammen. En han og hun bør kun holdes sammen, hvis der ønskes afkom.

Mange ørkenrottearter kan være meget aggressive over for fremmede artsfæller, men buskhalemus er tilsyneladende mere tolerante over for artsfæller, hvorfor det umiddelbart er lettere at introducere fremmede buskhalemus for hinanden. Det anbefales dog altid at lade dem vænne sig til hinanden, før de sættes sammen. Mangel på en tilvænningsperiode hos ørkenrotter kan lede til aggression, angreb, slåskampe og i værste fald dødsfald, hvorfor en tilstrækkelig lang tilvænningsperiode er essentiel.

Tilvænningen sker bedst i et anlæg med en skillevæg i trådnet (helst i dobbeltlag med 1-2 cm's afstand). Flyt jævnlige dyrene mellem de to dele, så de vænner sig til modpartens duft. Tegn på, at parret har accepteret hinanden, er, når de ikke udviser aggression over for hinanden, er afslappede ved flytning mellem delene, sover på hinandens soveplads, og forsøger at pelssoignere hinanden. Fjern da først skillevæggens ene lag, og forbliver tegnene de samme, kan skillevæggene helt fjernes. Hold da et skarpt øje med, om parret kan enes. Sørg altid for, at dyrene har tilstrækkelig plads og skjul til at undslippe hinanden under eventuelle konflikter.

Buskhalemus bør som udgangspunkt kun holdes med egne artsfæller i samme anlæg.

9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation

Buskhalemus yngler primært i februar-marts i naturen, men kan yngle året rundt i fangenskab. Hunner kommer i brunst ca. hver 4. dag. Hannen kurtiserer hunnen ved at stampe med bagbenene. Parringsseancen kan vare flere timer med skiftevis parringsforsøg, hannen, der jager hunnen, og brydekampe. Sørg for at have masser af skjul tilgængelige, så hunnen har mulighed for at undslippe. Anlægget skal være rummeligt, og føden skal være proteinrig og fedtfattig, for at buskhalemus yngler succesfuldt.

Hunnen kan komme i brunst og genparres umiddelbart efter fødslen, hvor hun har brug for masser af ro til at opfostre ungerne. Derfor skal hannen fjernes umiddelbart før fødslen, så hun ikke stresses og da kan finde på at æde ungerne. Giv ynglende hunner masser af ro, og giv masser af hø til reden op til fødslen.

Drægtighedsperioden er 20-25 dage, kuld størrelsen er typisk 3-4 unger, men op til 9 ses. Ungerne fravænnenes modermælken og er selvstændige som ca. 4-5 uger gamle. Kønsmodenhed optræder i 2-3-måneders-alderen, men ungerne er først fuldt udvoksede i 6-måneders-alderen, hvorfor det først anbefales at yngle på dem tidligst i denne alder.

For at sikre at alle sociale færdigheder indlæres, må ungerne tidligst fjernes som 6 uger gamle. Kønsmodne unger bør adskilles fra deres forældre, så indavl undgås. Par aldrig nærtbeslægtede individer (forældre-unger, søskendepar), da afkommet vil blive indavlet, ofte med skadelige helbredsmæssige problemer og andre defekter hos afkommet som konsekvens.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Artsfællers kommunikation

Buskhalemus bruger duftkirtlen på maven til at markere området såvel som gruppemedlemmer ved at gnubbe maven over det.

Individer, der trives sammen, vil ofte ses at soignere hinandens pels.

Stampen med bagbenene ses både ved fare og i en seksuel kontekst.

Moder og unger skal have masser af ro, da hun kan finde på at æde dem, hvis hun stresses. Hannen skal fjernes umiddelbart før fødslen. Buskhalemus kan få op til 9 unger i et kuld, men typisk føder hunnen 3-4 unger. Foto: Jesper Petersen

Typiske tegn på sygdom er sløvhed og fordøjelsesproblemer (typisk diarré), ofte grundet for fedt- og vandholdig kost. Forkert kost og manglende gnavemateriale kan resultere i, at de rodåbne tænder vokser skævt, hvilket kan give skader i munden og hindre fødeindtag.

Stereotyp pelsbidning er tegn på mistrivsel pga. manglende stimuli, hvorfor et anlæg med masser af beskæftigelsesmuligheder er essentielt.

Ørkenrotter ses ofte at udvikle kræftknuder, bl.a. ved duftkirtlen på maven, omkring ørerne og halens base. Tjek regelmæssigt især duftkirtlen på maven. Dyr lægen kan evt. operere sådanne knuder væk.

Buskhalemus kan rammes af den meget smitsomme og dødelige sygdom, Tyzzer's disease (forårsaget af indtagelse af føde eller andet inficeret med bakterien *Clostridium piliforme*). Især unge og stressede ørkenrotter har høj risiko for sygdommen. Symptomerne herpå er dårlig pels, sløvhed, nedsat appetit og diarré. En god hygiejne i anlægget reducerer risikoen for sygdommen. Ved tegn på sygdommen fjern straks det syge individ fra gruppen og søg straks dyrlæge, da døden kan indtræffe inden for meget kort tid.

Buskhalemus kan, ligesom andre gnavere, være sårbare over for luftvejsinfektioner forårsaget af træk, støvet bundmateriale, utilstrækkelig ventilation og dårlig hygiejne i anlægget. Hold øje med snue, nys, besværet vejrtrækning (evt. med klikkelyde), og opsøg dyrlægen ved tegn på luftvejsinfektion.

11 Øvrige informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Primat Sammenslutning - Foreningen for Exotiske Pattedyr (www.aber.dk).

Denne pasningsvejledning er udarbejdet af Dyrenes Beskyttelse i samarbejde med Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr. Beskrivelserne er dermed et udtryk for, hvordan vi mener, arten bør holdes, således at dens fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov opfyldes. Der tages forbehold for, at arten kan holdes på andre velfærdsmæssigt forsvarlige måder end dem beskrevet. Ligeledes tages forbehold for, at ny viden om artens biologi og erfaringer med dens hold kan foreligge efter udarbejdelsen af denne vejledning.